

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları

17.11.2009 / Veysi Seviğ

Anayasanın 150'nci maddesi uyarınca "Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, TBMM İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, cumhurbaşkanı, iktidar ve ana muhalefet partisi Meclis grupları ile TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkı en fazla üyeye sahip olan partidir."

Diğer yandan "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Mahkeme, anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hühkümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse mahkeme davayı yürürlükteki hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse mahkeme buna uymak zorundadır.

Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz." (Anayasa Madde: 152)

Anayasa Mahkemesi'nin kararları kesindir. (Anayasa Madde: 153) Ancak iptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasanın 153'üncü maddesi gereği olarak "Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya TBMM İçtüzüğü ya da bunların hükümleri iptal kararlarının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, TBMM, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun tasarı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar."

Anayasal buyruk gereği "İptal kararları geriye yürümez."

"Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazete'de hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

Mevcut anayasal düzenlemeden de anlaşılacağı üzere gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilmektedir. Bu tarih kararın verildiği günden başlayarak altı ayı geçmemektedir.

Gerçekte anayasal sistemimiz içinde, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları anayasaya aykırılığın bir yaptırımını olarak ortaya çıkmakta ve bu yaptırımın etki alanının saptanması da bir anayasal sorun olarak belirlenmektedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'nin kararlarıyla iptal edilen bir yasanın geleceğe yönelik tüm etkilerinin kaldırılması ve iptal kararına uyulması tüm devlet kuruluşlarınca kaçınılmaz bir zorunluluktur.

"Anayasa Mahkemesi, anayasaya aykırı bulduğu bir kuralı iptal ederek, anayasaca kendine verilen anayasaya uygunluğu sağlama işlevini yerine getirmektedir." Mahkemenin görevi, kuşkusuz kural koymak olmayıp, anayasaya aykırılığı gidermektedir. Ancak, anayasaya aykırı bulunarak iptal edilen bir statü ya da kural işlemin yürürlükten kalkması yeni bir durum yaratır ve uygulama, bulunduğu statü içinde yürürlüğünü sürdürür. Bir başka anlatımla her iptal kararı yeni hukuksal bir sonuca neden olur. Bu durum Anayasa Mahkemesi'nin kendisini yasa koyucu yerine koyduğu anlamına gelmez. Yasama organı, iptal hükmüyle ortaya çıkan hukuksal yapıyı uygun bulmazsa, kuşkusuz anayasal sınırları içinde, yeni kural koyabilir ya da yürürlükteki kurallarda değişiklik yapabilir.

Anayasal buyruk gereği yasama organı yapacağı yeni düzenlemelerde daha önce aynı konuda verilen Anayasa Mahkemesi kararlarını göz önünde bulundurmamak, bu kararları etkisiz kılacak biçimde yeni yasa çıkarmamak, anayasaya aykırı bulunarak iptal edilen kuralları tekrar yasalaştırmamak yükümlülüğündedir. Bu bağlamda da yasama organı kararların yalnız sonuçları ile ilgili değil, bir bütünlük içinde gerekçeleri ile bağlıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iptal kararının yürürlüğe girişiyle birlikte yeni bir hukuksal durum ortaya çıkmaktadır. Çünkü verilen kararlar anayasaya aykırı bir hüküm ortadan kalkmıştır ve o hükmün düzenlendiği alandaki uygulama artık o hükmün bulunmadığı göz önünde tutularak işlem yapılacak ve karar verilecektir.

Kaynak: Referans Gazetesi